

КОГНІТИВНЕ ПОЯСНЕННЯ ВИЯВІВ АНГЛОМОВНОГО ЗАПЕРЕЧЕННЯ

У статті експліцитне й імпліцитне англомовне заперечення досліджується із залученням образ-схем, які є елементарними ментальними механізмами концептуалізації. Установлено, що експліцитні й імпліцитні заперечення представляють початковий, проміжний та кінцевий етапи зміни відношень між референтами залежно від деактивації або активації компонентів образ-схем. Визначальною ознакою розрізнення двох видів заперечень є припинення відношень, що репрезентується експліцитними одиницями синтаксичного й морфемного рівня й виявляється у словникових дефініціях імпліцитних лексичних заперечень.

Установлення сутності та діапазону значень заперечення спонукало лінгвістів до розрізнення його експліцитної та імпліцитної репрезентації в англійській мові [1–4]. За формальних синтаксичного та синтаксично-семантичного підходів експліцитне заперечення відзначається відповідністю між значенням і формою, а імпліцитне – невідповідністю [1: 250; 3: 5; 4: 5]. Формальна диференціація експліцитного й імпліцитного заперечення здійснювалася для визначення ступеня заперечності мовної одиниці, залежно від сфери її дії, яка поширюється на все речення або окремі її члени [5: 7; 6: 15]. Із посиленням уваги до значення заперечення вивчається його експліцитне й імпліцитне представлення на різних мовних рівнях для визначення семантичних функцій у конкретному контексті [7: 12; 8: 48; 9: 6-7].

Об'єктом нашого дослідження є одиниці англійської мови, що представляють заперечне значення на синтаксичному, морфемному та лексичному рівнях. **Новизна цієї розвідки** полягає у розкритті когнітивних механізмів, які пояснюють відмінності у відображенні значення експліцитними й імпліцитними запереченнями. Ця стаття має на меті довести, що експліцитні й імпліцитні заперечення є альтернативними способами концептуалізації дійсності та репрезентації значення як форми втіленої дії. Значення заперечення полягає в зміні міжреферентних відношень, які визначаються образ-схемами [10: 5]. Ці елементарні повторювані, динамічні ментальні структури сенсомоторного походження [11: iv, ix] встановлюють між референтами топологічні (ВЕРХ-НИЗ, ЦЕНТР-ПЕРИФЕРІЯ та ін.), перцептивні, просторово-моторні (ВСЕРЕДИНИ-ЗОВНІ, ПОВНИЙ-ПУСТИЙ та ін.) і динамічні (ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МОЖЛИВОСТІ-ПОЗБАВЛЕННЯ МОЖЛИВОСТІ, УСУНЕННЯ ПЕРЕШКОДИ-ПЕРЕШКОДА та ін.) відношення [12: 38]. Зміна полягає у припиненні одних відношень і встановленні інших, які разом утворюють опозитивну єдність. У сфері дії експліцитних заперечень переважно знаходяться відношення, пов'язані зі спричиненням діяльності, а імпліцитні заперечення здебільшого репрезентують відношення, пов'язані з припиненням діяльності. Зміна відношень між референтами включає початковий, проміжний та кінцевий етапи, які визначаються деактивацією та активацією образ-схем. Елементи міжреферентних відношень, які знаходяться у сфері дії цих ментальних операцій є визначальними для репрезентації зміни схематично або деталізовано. Розглянемо репрезентацію різних етапів зміни перцептивних і силових відношень, які визначають послідовність концептуалізації, експліцитними й імпліцитними запереченнями в текстах англомовного газетного дискурсу.

Початковий та проміжний етапи зміни міжреферентних відношень репрезентуються експліцитними запереченнями, а кінцевий – імпліцитними. Послідовність заперечного представлення зміни відношень між референтами свідчить про первинність експліцитних одиниць, що підтверджується етимологічними даними про їх походження від протоіндоєвропейського елемента *ne* [2: 6; 13: 6]. Поява імпліцитних заперечень пояснюється особливостями людської свідомості [14: 103], а саме постійним удосконаленням способів концептуалізації світу, що виявляється в недостатності експліцитного представлення заперечного значення.

Для розкриття суті поділу заперечень на експліцитні й імпліцитні визначальним є початковий етап зміни перцептивних і силових міжреферентних відношень, що полягає в їх припиненні. Саме припинення міжреферентних відношень відображається запереченнями відкрито на синтаксичному й морфемному рівнях або приховано на лексичному рівні. Припинення міжреферентних відношень репрезентується експліцитними одиницями *not, no, nobody, nothing, no one, never* й ґрунтується на деактивації компонентів образ-схем. Чітко виражені синтаксичні властивості [15: 12-13] частки *not*, а саме відсутність самостійного значення [16: 466] і здійснення регулярних структурно-семантичних модифікацій вихідного стверджувального висловлення [17: 147; 18: 203], визначають зосередження уваги концептуалізатора лише на припиненні міжреферентних відношень, позначених присудками. При цьому відношення, які припиняються, відображаються спрощено, без будь-якої деталізації.

Початковий етап зміни перцептивних відношень визначається деактивацією образ-схеми ВСЕРЕДИНИ, яка утворює опозицію з образ-схемою ЗОВНІ, напр., *He has not been seen or heard from since* (The Washington Post, 24.05.2012). У наведеному фрагменті тексту новин частка *not* у складі присудка *has not been seen or heard* вказує на припинення зорового та слухового зв'язку між адресатом та референтом, позначеним підметом *he*. Заперечення *not* вказує на припинення як раніше встановлених реальних перцептивних відношень, свідченням чого є наведений вище приклад, так і уявних, напр., *"We have still not spotted the aircraft," Kenya Airways chief*

executive Titus Naikuni said at a news conference in Nairobi (The Washington Post, 6.05.2007). У цьому прикладі частка *not* зосереджує увагу читача на припиненні уявних перцептивних відношень між учасником події (*we*) та референтом (*the aircraft*), що свідчить про незмінність реальної ситуації.

На відміну від частки *not* прикметник *no* деталізує припинення перцептивних відношень завдяки частково самостійному значенню, яке утворюється поєднанням сем 'not', 'one', 'any' [19: 1112] і уможлиблює сполучення з додатками на позначення референтів. У цьому випадку увага читача зосереджується на об'єкті, який перестає осмислюватися як такий, що може бути виявлений в межах поля зору, напр., *British find no evidence of arms traffic from Iran*. У наведеному новинному заголовку експліцитне заперечення *no* з присудком *find* деактивує образ-схему ВСЕРЕДИНИ стосовно референта *evidence of arms traffic*, що спонукає читача визнати припинення пошуків через їх безрезультатність і виключити будь-яку можливість постачання зброї з Ірану.

Початковий етап зміни силових відношень здатності у нездатність, згоди в протидію, усунення перешкоди в перешкоду ґрунтується на деактивації образ-схем ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МОЖЛИВОСТІ, УСУНЕННЯ ПРОТИДІЇ та УСУНЕННЯ ПЕРЕШКОДИ. Схематично початковий етап зміни здатності в нездатність репрезентується частково *not*, яка деактивує вектор образ-схеми ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МОЖЛИВОСТІ, представлений предикативними одиницями *ready, possible, able, save, can organize, can help* тощо, напр., *Zelaya: U.S.-brokered pact did not resolve crisis* (The Washington Post, 7.11.2009). У наведеному новинному заголовку заперечення *not* припиняє уявні відношення здатності, що базується на деактивації вектора образ-схеми ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МОЖЛИВОСТІ, позначеного присудком *resolve*, і в такий спосіб повертає читача до кризової реальності.

Деталізовано припинення відношень здатності відображається запереченням *no* у сполученні з додатками, котрі активують ціль образ-схеми ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МОЖЛИВОСТІ, вектор якої позначається присудками *give, win, get*, напр., *Women to get no niche in the Vatican's Swiss Guard* [ІНТ 9]. У наведеному прикладі заперечний прикметник *no* деактивує ціль ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МОЖЛИВОСТІ, позначену додатком *niche*, а тому перебування жінок у швейцарській гвардії Ватикану (*Vatican's Swiss Guard*) перестає бути можливим.

Про початок зміни згоди в протидію сигналізує частка *not*, яка у складі висловлення репрезентує словесне зіткнення, що веде до припинення раніше встановлених відношень, напр., *China's UN ambassador says his country is not protecting Syria's president* (The Washington Post, 4.06.2012). У наведеному заголовку заперечення *not* припиняє осмислення Китаю (*his country*) як джерела ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МОЖЛИВОСТІ (*is protecting*), натомість репрезентує представника Китаю в ООН (*China's UN ambassador*) як джерело КОМУНІКАТИВНОЇ ПРОТИДІЇ.

Зміна усунення перешкоди в перешкоду починається з деактивації образ-схеми ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МОЖЛИВОСТІ, що зумовлює припинення відношень усунення перешкоди, напр., *U.S. is not saying who, or what, was hit in Somalia raid* (The Washington Post, 10.01.2007). У наведеному прикладі заперечення *not* вказує на припинення відношень ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МОЖЛИВОСТІ, позначених присудком *is saying* і додатком *who, or what*, що є сигналом до виникнення перешкоди для отримання необхідної інформації.

Темпоральна деталізація початкового етапу зміни перцептивних і силових відношень здійснюється за допомогою прислівника *never*, семантика якого "at no time in the past or at no time in the future" [20: 967] вказує на їх припинення в минулому або майбутньому, що створює ефект винятковості та подиву, напр., *"There have been populist senators who were pretty radical guys but never a guy who says, 'I'm a socialist,' says Eric Foner, a historian at Columbia University* (The Washington Post, 5.11.2006). У наведеному прикладі заперечення *never* сигналізує, що від минулого до сьогодення було припинено виявлення в полі зору особи (*a guy*), яка б зізналася у свої соціалістичних поглядах (*I'm a socialist*), що підкреслює надзвичайність такої позиції. У прикладі *Huesca, who never learned to read but could add numbers in her head, marched her sons to the schoolhouse every day*. (The Washington Post, 19.12.2012) заперечний прислівник *never* вказує на часову невизначеність відношень ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МОЖЛИВОСТІ, позначених присудком *learned*, що призводить до їх припинення. На цьому фоні схвальні враження викликає поведінка учасниці події (*Huesca*), яка виступає джерелом ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МОЖЛИВОСТІ для своїх дітей (*marched her sons to the schoolhouse every day*).

Початковий етап зміни перцептивно-силових відношень репрезентується експліцитними заперечними займенниками *nobody, no one, nothing*, які деактивують джерело або ціль силових образ-схем. Заперечення *nobody, no one* вказують на припинення перцептивно-силових відношень, репрезентуючи відсутність в полі зору осіб, які б осмислювалися як джерело силових образ-схем, напр., *It's a big change from the last election, when no one from Saddam's home village of Awja participated in the vote* (The Washington Post, 4.03.2010). У наведеному прикладі одиниця *no one* конкретизує припинення перцептивно-силових відношень, вказуючи на невиявлення в полі зору читача осіб, які б концептуалізувалися як джерело образ-схеми ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МОЖЛИВОСТІ, чий напрям визначається присудком *participated*. На припинення перцептивно-силових відношень шляхом деактивації цілі відповідних образ-схем вказує заперечний займенник *nothing*, напр., *"Nothing is going to happen unless the governor leads on this issue", Miller told a gaggle of reporters as the Tuesday morning floor session of the Senate wrapped up* (The Washington Post, 5.02.2013). У цьому прикладі заперечення *nothing* деталізує припинення перцептивно-силових відношень, вказуючи на відсутність референтів, які б осмислювалися як ціль сили, позначеної другою частиною складеного присудка *is going to happen*. Експліцитні заперечні займенники *nobody, no one, nothing* виключають можливість концептуалізації референтів, які

знаходяться в полі зору, як джерело або ціль силових образ-схем, а тому звичні або очікувані дії, представлені цими ментальними структурами, залишаються нереалізованими.

Проміжний етап зміни міжреферентних відношень полягає в припиненні одних і встановленні інших, що базується на послідовній деактивації образ-схем, які акумулюють досвід спричинення діяльності, та активації гештальтів з протилежним значенням. Проміжний етап зміни міжреферентних відношень репрезентується похідними одиницями, які містять заперечні префікси *un-*, *dis-*, *in-*, *il-*, *im-* в їхній морфемній структурі. Заперечні префікси зумовлюють семантичну модифікацію твірного слова [21: 137] унаслідок деактивації співвідносної з ним образ-схеми, а похідні слова встановлюють нову якість [22: 22] за рахунок активації протилежної образ-схеми.

Префіксальні заперечення актуалізують фрагменти дійсності, пов'язані з різними проявами орієнтування людини в просторі [23: 14], основними з яких є перцептивні та силові відношення. Проміжний етап зміни перцептивних відношень відображається запереченнями *disappear*, *disappearance*, в морфемній структурі яких префікс *dis-* деактивує образ-схему ВСЕРЕДИНИ, представлену твірними словами *appear*, *appearance*, а похідні одиниці *disappear*, *disappearance* деталізують образ-схему ЗОВНІ як таку, що структурує зникнення, напр., *Remains found in Frederick County confirmed as those of a man who disappeared in northern Va* (The Washington Post, 8.02.2013). Концептуалізація наведеного новинного заголовка визначається припиненням відношень ВСЕРЕДИНИ між референтом (*a man*) і спостерігачем і встановленням між ними відношень ЗОВНІ, що репрезентується заперечним присудком *disappeared*. Тому референт (*a man*) перетворюється з доступного зорові на зниклого, що сприймається як факт.

Репрезентація проміжного етапу зміни силових відношень здійснюється похідними заперечними одиницями з префіксами *un-*, *in-*, *im-*, *dis-*, які вказують на припинення згоди або здатності й встановлення незгоди або нездатності, напр., *Iraqi Army unable to take over within a year, report says* (The Washington Post, 6.09.2007). У наведеному заголовку заперечення *unable* відображає проміжний етап зміни міжреферентних відношень. Префікс *un-* припиняє відношення ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МОЖЛИВОСТІ, позначені твірною основою *able*, а новоутворений похідний прикметник *unable* встановлює відношення ПОЗБАВЛЕННЯ МОЖЛИВОСТІ. У ході таких ментальних операцій очікування читача, що ґрунтуються на образ-схемі ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МОЖЛИВОСТІ, спростовуються, а нездатність іракської армії (*Iraqi Army*) гарантувати безпеку сприймається як факт.

Кінцевий етап зміни відношень між референтами відзначається встановленням відношень ПОЗБАВЛЕННЯ МОЖЛИВОСТІ, ПЕРЕШКОДИ, ПРОТИДІЇ, пов'язаних з припиненням діяльності. Цей етап зміни міжреферентних відношень репрезентується імпліцитними заперечними дієсловами (*fail*, *refuse*, *reject*, *avoid*, *cease* тощо), іменниками (*failure*, *refusal*, *rejection*, *avoidance* тощо), прикметниками (*hostile*, *lost*, *exempt*, *deaf* тощо), прислівниками (*seldom*, *scarcely*, *hardly* тощо), які потребують вивчення їх словникових дефініцій для виявлення власне заперечного елемента, який вказує на припинення міжреферентних відношень. Винятком є експліцитний заперечний іменник *no*, який у сполученні з присудком *say* встановлює відношення КОМУНІКАТИВНОЇ ПРОТИДІЇ або КОМУНІКАТИВНОЇ ПЕРЕШКОДИ, свідченням чого є його значення "a negative response, a denial or refusal" [http://www.thefreedictionary.com/no]. Функціонування заперечної одиниці *no* для встановлення, а не припинення відношень, є сигналом її повної лексикалізації, напр., *Turkey: Austrians just say no* (The International Herald Tribune, 3.10.2005). У наведеному прикладі заперечення *say no* встановлює відношення КОМУНІКАТИВНОЇ ПЕРЕШКОДИ, що уточнюються із розгортанням тексту. Увага читача спочатку зосереджується на цілі (*Turkey*) відповідної образ-схеми, що представляє відому інформацію, а потім переключається на її джерело (*Austrians*), що визначає новизну та цілісність повідомлення.

На відміну від експліцитного заперечного іменника *no*, який представляє міжреферентні відношення схематично, спрощено-узагальнено, без зайвих подробиць, імпліцитні заперечення вказують на просту й ускладнену деталізацію значення зміни, залежно від того, на якому етапі компонентного аналізу цих одиниць виявляється припинення міжреферентних відношень. Проста деталізація перцептивного та силового значення заперечення забезпечується відображенням припинення відношень між учасниками взаємодії на першому етапі компонентного аналізу імпліцитної одиниці, тобто в її словниковій дефініції, напр., *forbid* → *not allowed*; *hostile* → *unfriendly*. Так, заперечення *forbid* позначає "заборону", яка є простою деталізацією перешкоди, що виявляється у припиненні відношень УСУНЕННЯ ПЕРЕШКОДИ, позначених семою *'allowed'*, за допомогою семи *'not'*.

Проста деталізація зникнення представлена запереченням *missing*, оскільки припинення відношень ВСЕРЕДИНИ поля зору демонструє сема *'disappeared'* [19: 1053], яка виявляється в словниковій дефініції цієї одиниці, напр., *Fifteen foreigners said missing in north-east Ethiopia* (The Washington Post, 2.03.2007). У наведеному прикладі імпліцитна одиниця *missing* встановлює відношення зникнення, що є наслідком виходу референтів (*fifteen foreigners*) за межі поля зору, позначеного обставиною місця (*in north-east Ethiopia*).

Проста деталізація силових відношень представлена імпліцитними запереченнями, у словниковій дефініції яких поєднуються заперечна й силова семи, напр., *British police criticized in shooting after terror attack* (The New York Times, 2.08.2007). У наведеному прикладі імпліцитне заперечення *criticized* встановлює відношення засудження, що є наслідком простої деталізації КОМУНІКАТИВНОЇ ПРОТИДІЇ, що репрезентується на першому етапі компонентного аналізу цієї одиниці семою *'disapproval'* [19: 373].

Ускладнена деталізація силового значення репрезентується імпліцитними запереченнями, на другому етапі компонентного аналізу яких виявляється припинення міжреферентних відношень ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МОЖЛИВОСТІ та УСУНЕННЯ ПЕРЕШКОДИ. Так, ускладнена деталізація значення нездатності відображена запереченнями *collapse* "вийти з ладу, збанкрутіти" [20: 292], *miss* "схибити, зазнати невдачі" [20: 1052], *failure* "невдача" [20: 562], на другому етапі компонентного аналізу яких виявляємо припинення відношень ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МОЖЛИВОСТІ, напр., *Lebanon talks collapse as Shiites vacate cabinet* (The New York Times, 12.11.2006). У наведеному прикладі ускладненою деталізацією нездатності є провал переговорів, позначений заперечною одиницею *collapse*, на другому етапі компонентного аналізу якої взаємодія сем 'not', 'succeed' вказує на припинення відношень ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МОЖЛИВОСТІ.

Таким чином, експліцитні та імпліцитні заперечення представляють різні аспекти значення, яке полягає в зміні відношень між референтами. Експліцитні одиниці синтаксичного рівня, які не мають самостійного значення, вказують на припинення відношень, сигналізуючи про початок їх зміни. Заперечні морфеми припиняють міжреферентні відношення, пов'язані зі спричиненням діяльності, а похідні одиниці встановлюють нові, пов'язані з припиненням діяльності, що характеризує проміжний етап зміни. Імпліцитні заперечення лексичного рівня встановлюють відношення між референтами, представляючи кінцевий етап зміни. Експліцитні й імпліцитні заперечення по-різному деталізують зміну міжреферентних відношень, що визначається ментальними операціями з образ-схемами і виявляється в конкретному контексті.

Перспективами подальших досліджень є вивчення функціонування та взаємодії експліцитних і імпліцитних заперечень у різних видах сучасного англомовного медійного та художнього дискурсу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Klima E. Negation in English / E. Klima // The Structure of Language. – Prentice Hall, Englewood Cliffs, NJ, 1964. – P. 246–323.
2. Jespersen O. Negation in English and Other Languages / O. Jespersen // Selected Writings of Otto Jespersen. – L. : George Allen & Unwin Ltd, 1917. – P. 3–151.
3. Амиров А. Т. Имплицитное отрицание в современном английском языке : автореф. дис. на соискание уч. степени канд. филол. наук : спец. 10.02.04 "Германские языки" / А. Т. Амиров. – Москва, 1981. – 32 с.
4. Паславская А. И. Эксплицитное и имплицитное отрицание в немецком языке : автореф. дис. на соискание уч. степени канд. филол. наук : спец. 10.02.04 "Германские языки" / А. И. Паславская. – Львов, 1990. – 21 с.
5. Комова Т. А. Взаимодействие лексического, грамматического и лексико-фразеологического выражения отрицания в предикативных формах глагола в современном английском языке : автореф. дис. на соискание уч. степени доктора филол. наук : спец. 10.02.04 "Германские языки" / Т. А. Комова. – М., 1989. – 50 с.
6. Алексеева И. О. Семантика англійських дієслів із префіксами dis- та un- / І. О. Алексеева // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія: "Іноземна філологія". – 2003. – № 34 – 36. – С. 14–16.
7. Голикова Т. И. Взаимодействие просодических средств с языковыми средствами других уровней в реализации отрицания в современном английском языке : дис. ... канд. филол. наук : 10.02.04 / Голикова Татьяна Ильинична. – Минск, 1985. – 190 с.
8. Зеленская Л. Л. Функционально-семантическая категория отрицания в сопоставительном изучении : [сб. науч. статей] / Л. Л. Зеленская // Сопоставительное изучение семантической динамики / [под ред. Э. М. Медниковой]. М. : Изд-во Моск. ун-та, 1986. – С. 45–54.
9. Левина Л. М. Неграмматические способы выражения отрицания : автореф. дис. на соискание уч. степени канд. филол. наук : спец. 10.02.04 "Германские языки" / Л. М. Левина. – Нижний Новгород, 1994. – 13 с.
10. Кришталюк Г. А. Заперечення в сучасному американському газетному дискурсі : функціональний та лінгвокогнітивний аспекти : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.04 "Германські мови" / Г. А. Кришталюк. – Київ, 2009. – 19 с.
11. Johnson M. The Body in the Mind : The Bodily Basis of Meaning, Imagination and Reason / M. Johnson. – Chicago ; L. : The Univ. of Chicago Press, 1987. – 233 p.
12. Потапенко С. І. Сучасний англомовний медіа-дискурс : лінгвокогнітивний і мотиваційний аспекти : [монографія] / С. І. Потапенко. – Ніжин : Видавництво НДУ імені Миколи Гоголя, 2009. – 391 с.
13. Малина Г. В. Заперечення у давніх германських мовах : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.04 "Германські мови" / Г. В. Малина. – Харків, 1998. – 18 с.
14. Кусова М. Л. "Смысл" отрицания в лексической семантике : [монография] / М. Л. Кусова. – Екатеринбург : Уральск. гос. пед. ун-т, 1997. – 186 с.
15. Юхт В. В. Общеотрицательное предложение в мононегативной системе (на материале современного английского языка) : автореф. дис. на соискание уч. степени канд. филол. наук : спец. 10.02.04 "Германские языки" / В. В. Юхт. – К., 1982. – 24 с.
16. Гак В. Г. Слово / В. Г. Гак // Лингвистический энциклопедический словарь / [сост. В. Н. Ярцева]. – М. : Советская энциклопедия, 1990. – С. 464–467.
17. Кислякова Л. И. Отрицание в прагматическом аспекте / Л. И. Кислякова // Дослідження різнорівневих одиниць романських, германських і слов'янських мов : [зб. наук. праць] / [відп. ред. М. Г. Сенів]. – Донецьк : ДонНУ, 2003. – Вип. 2. – С. 180–184.
18. Кржижкова Е. Заметки о месте негации в языковой структуре : [сб. науч. трудов] / Е. Кржижкова // Единицы разных уровней грамматического строя языка и их взаимодействие. – М. : Наука, 1969. – С. 187–205.
19. Longman Dictionary of Contemporary English / [ed. D. Summers]. – [4th ed.]. – Harlow : Longman, 2005. – 1949 p.
20. Collins Cobuild English Language Dictionary / [ed. J. Sinclair]. – London and Glasgow : Collins, 1989. – 1703 p.

21. Кубрякова Е. С. Типы языковых значений. Семантика производного слова / Е. С. Кубрякова. – М. : Наука, 1981. – 200 с.
22. Бахарев А. И. Отрицание в логике и грамматике / А. И. Бахарев. – Саратов : Изд-во Саратовск. ун-та, 1980. – 78 с.
23. Миголинець О. І. Функціонально-стильові характеристики префіксальної номінації в сучасній англійській мові : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.04 "Германські мови" / О. І. Миголинець. – Львів, 2004. – 20 с.

REFERENCES (TRANSLATED & TRANSLITERATED)

1. Klima E. Negation in English / E. Klima // *The Structure of Language*. – Prentice Hall, Englewood Cliffs, NJ, 1964. – P. 246–323.
2. Jespersen O. Negation in English and Other Languages / O. Jespersen // *Selected Writings of Otto Jespersen*. – L. : George Allen & Unwin Ltd, 1917. – P. 3–151.
3. Amirov A. T. Implitsitnoe otritsanie v sovremennom angliyskom yazyke [Implicit Negation in Modern English] : avtoref. dis. na soiskanie uchenoi stepeni kand. filol. nauk : spets. 10.02.04 "Germanskije yazyki" / A. T. Amirov. – M., 1981. – 32 s.
4. Pasklavskaja A. I. Eksplitsitnoe i implitsitnoe otritsanie v nemetskom yazyke [Explicit and Implicit Negation in German] : avtoref. dis. na soiskanie uchoi stepeni kand. filol. nauk : spets. 10.02.04 "Germanskije yazyki" / A. I. Pasklavskaja. – Lvov, 1990. – 21 s.
5. Komova T. A. Vzaimodeystvie leksicheskogo, grammaticheskogo i leksiko-phraseologicheskogo vyrazheniya otritsaniya v predikativnyh formah glagola v sovremenom angliyskom yazyke [Interaction of Lexical, Grammatical and Lexico-Phraseological Expression of Negation in the Verb Predicative Forms in Modern English] : avtoref. dis. na soiskanie uchoi stepeni d-ra. filol. nauk : spets. 10.02.04 "Germanskije yazyki" / T. A. Komova. – M., 1989. – 50 s.
6. Alekseeva I. O. Semantika angliyskikh diesliv z prefiksamy dis- ta un- [Semantics of English Verbs with Prefixes dis- and un-] / I. O. Alekseeva // *Visnyk Kuyivskogo natsionalnogo universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Seriya Inozemna philologiya* [Kyiv Taras Shevchenko National University Journal. Series : Foreign Philology] . – 2003. – № 34–36. – S. 14–16.
7. Golikova T. I. Vzaimodeystvie prosodicheskikh sredstv s yazykovymi sredstvami drugih urovnei v realizatsii otritsaniya v sovremenom angliyskom yazyke [Interaction of Prosodic Means with Language Means of Other Levels in Realization of Negation in the Modern English] : dis. ... kand. philol. nauk : 10.02.04 / Golikova Tatyana Illinichna. – Minsk, 1985. – 190 s.
8. Zelenskaya L. L. Funktsionalno-semanticheskaya kategoriya otritsaniya v sopostovitelnom izuchenii [Functional-Semantic Category of Negation in the Comparative Study] : [sb. nauch. statei] / L. L. Zelenskaya // *Sopostavitelnoe izucheniye semanticheskoi dinamiki* [Comparative Study of the Semantic Dynamics] / [pod. red. E. M. Mednikovoy]. – M. : Izd-vo Mosk. un-ta, 1986. – S. 45–54.
9. Levina L. M. Negrammaticheskie sposoby vyrazheniya otritsaniya [Non-grammatical Ways of Expressing Negation] : avtoref. dis. na soiskanie uchonoj stepeni kand. filol. nauk : spets. 10.02.04 "Germanskije yazyki" / L. M. Levina. – Nizhnii Novgorod, 1994. – 13 s.
10. Kryshchaliuk H. A. Zaperechennia v suchasnomu amerykanskomu gazetnomu dyskursi : funktsionalni ta lingvokognityvni aspekty [Negation in Modern American Newspaper Discourse : Functional and Linguocognitive Aspects] : avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia kand. filol. nauk : spets. 10.02.04 "Germanski movy" / H. A. Kryshchaliuk. – Kyiv, 2009. – 19 s.
11. Johnson M. *The Body in the Mind : The Bodily Basis of Meaning, Imagination and Reason* / M. Johnson. – Chicago ; L. : The Univ. of Chicago Press, 1987. – 233 p.
12. Potapenko S. I. Suchasnyi anglomovnyi media-dyskurs : lingvokognityvni i motyvatsiyni aspekty [Contemporary English Media Discourse : Cognitive and Motivational Aspects] : [monografiya] / S. I. Potapenko. – Nizhyn : Vydavnytstvo NDU imeni Mykoly Gogolia, 2009. – 391 s.
13. Malina G. V. Zaperechennia u davnih germanskykh movah [Negation in Old Germanic Languages] : avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia kand. filol. nauk : spets. 10.02.04 "Germanski movy" / G. V. Malina. – Kharkiv, 1998. – 18 s.
14. Kusova M. L. "Smysl" otritsaniya v leksicheskoy semantike ["Sense" of Negation in the Lexical Semantics] : [monografiya] / M. L. Kusova. – Ekaterinburg : Uralsk. gos. ped. un-t, 1997. – 186 s.
15. Yuht V. V. Obshcheotritsatelnoye predlozhenie v mononegativnoy sisteme (na materiale sovremennogo angliyskogo yazyka) [Sentences with General Negation in the Mononegative System] : avtoref. dis. na soiskanie uch. stepeni kand. filol. nauk : spets. 10.02.04 "Germanskije yazyki" / V. V. Yuht. – K., 1982. – 24 s.
16. Gak V. G. Slovo [Word] / V. G. Gak // *Lingvisticheskiy entsyklopedicheskiy slovar* [Linguistic Encyclopedic Dictionary] / [sost. V. N. Yartseva]. – M. : Sovetskaya entsiklopediya, 1990. – S. 464–467.
17. Kislyakova L. I. Otritsanie v pragmaticheskom aspekte [Negation in the Pragmatic Aspect] / L. I. Kislyakova // *Doslidzhennia riznorivnevnykh odynits romanskykh i slovyanskykh mov* [Researches of Different Unit Levels of the Roman and Slavian Languages] : [zb. nauk. prats'] / [vidp. red. M. G. Seniv]. – Donetsk : DonNU, 2003. – Vyp. 2. – S. 180–184.
18. Krzhzhkova E. Zametki o meste negatsii v yazykovoy structure [Notes on the Place of negating in the Language Structure] : [sb. nauch. trudov] / E. Krzhzhkova // *Edinitsy raznykh urovney grammaticheskogo stroya yazyka i ih vzaimodeystviye* [Units of Different Levels of Grammatical Language Construction and Their Cooperation]. – M. : Nauka, 1969. – S. 187–205.
19. *Longman Dictionary of Contemporary English* / [ed. D. Summers]. – [4th ed.]. – Harlow : Longman, 2005. – 1949 p.
20. *Collins Cobuild English Language Dictionary* / [ed. J. Sinclair]. – London and Glasgow : Collins, 1989. – 1703 p.
21. Kubryakova E. S. Tipy yazykovykh znacheniy. Semantika proizvodnogo slova [The Types of Language Meanings. Semantics of the Derivatives] / E. S. Kubryakova. – M. : Nauka, 1981. – 200 s.
22. Baharev A. I. Otritsanie v logike i grammatike [Negation in the Logic and Grammar] / A. I. Baharev. – Saratov : Izd-vo Saratovsk. un-ta, 1980. – 78 s.

23. Mygolynets O. I. Funktsionalno-styliovi harakterystyky prefiksalnoy nominatsiyi v suchasniy angliyskiy movi [Functional-Stylistic Characteristics of Prefix Nomination in the Modern English] : avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia kand. filol. nauk : spets. 10.02.04 "Germanski movy" / O. I. Mygolynets. – Lviv, 2004. – 20 s.

Матеріал надійшов до редакції 27.03. 2013 р.

Кришталюк А. Г. Когнитивное объяснение проявлений англоязычного отрицания.

В статье эксплицитное и имплицитное англоязычное отрицание исследуется с привлечением образ-схем, которые являются элементарными ментальными механизмами концептуализации. Установлено, что эксплицитные и имплицитные отрицания представляют начальный, промежуточный и конечный этапы изменения отношений между референтами в зависимости от деактивации или активации компонентов образ-схем. Определяющим признаком различия двух видов отрицания является прекращение отношений, которое репрезентируется эксплицитными единицами синтаксического и морфемного уровня и требует изучения словарных дефиниций имплицитных лексических единиц.

Kryshtaliuk A. G. Cognitive Explanation of English Negation Manifestation.

This article explains explicit and implicit English negation with the help of image schemas which are considered to be the elementary mental mechanisms of conceptualization. It has been determined that explicit and implicit negative units represent the initial, intermediate and final stages of change of relations between referents. The negative representation of change is based on the mental operations of deactivation and activation of elements of image schemas. The cessation point is the main distinguishing feature of the explicit and implicit negation. The cessation of relations between referents is represented explicitly at the syntactic and morpheme level and revealed through the componential analysis of the implicit lexical negatives.